

ТРАНСПОРТ, ЙОГО РОЛЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ І ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.

Світлана Мандрейчук,

Конспект уроку з географії

для учнів 9 класу

Мета: охарактеризувати значення транспорту у світовому господарстві, розуміти особливості кожного виду транспорту і його роль у перевезенні вантажів та пасажирів в Україні та світі; сформулювати вміння характеризувати різні види транспорту; виховувати просторове та економічне мислення, забезпечити засвоєння учнями знань про роль транспорту в світовому господарстві, назвати найважливіші транспортні вузли країни, показати їх основні техніко-економічні показники, продовжити формування навичок роботи з географічними картами шкільного навчального атласу та контурними картами.

Обладнання: підручник, шкільний навчальний атлас, контурна карта,

Тип уроку: комбінований (вивчення нового матеріалу, набуття практичних навичок).

Опорні поняття: «транспортний вузол», «транспортна магістраль», «обсяг перевезень», «вантажообіг».

Очікувані результати: учні розуміють особливості кожного виду транспорту і його роль у перевезенні вантажів та пасажирів в Україні, яка домінуюча роль транспорту в експорті послуг Україною.

I. Організаційний момент

Оголосити учням тему й основні етапи роботи на уроці, назвати опорні поняття, з якими вони працюватимуть, визначити мету і завдання роботи на уроці відповідно до його теми

II. Актуалізація опорних знань і вмінь

Бесіда Більшість із вас, безумовно, користувалася послугами різних видів транспорту, тому ви легко дасте відповіді на такі питання:

- Яку роль відіграє транспорт у житті людей?
- Які види транспорту ви знаєте? Які чинники впливають на розвиток транспортної мережі?
- Поясніть, чому транспорт належить до матеріальної сфери?

III. Мотивація навчальної і пізнавальної діяльності учнів

Розповідь вчителя

Транспорту мережу часто порівнюють із кровоносною системою, а транспортні шляхи іноді називають артеріями. Транспорт — це специфічна галузь. Він не створює нових матеріальних благ і цінностей. Результатом його роботи є

переміщення вантажів і пасажирів. Вантажний транспорт належить до виробничої сфери, а пасажирський — до обслуговуючої. Транспорт має вирішальне значення для розвитку національної економіки та світової торгівлі. Тому найдоцільніше розміщувати виробничі об'єкти у транспортних вузлах, де перетинаються різні види магістралей. Транспортна система обплутує територію країни й у такий спосіб створює єдиний економічний організм.

Досить подивитися на карту світу, щоб переконатися: чим вищий рівень розвитку країни, тим густіша її транспортна мережа. В Україні транспорт також має велике значення, адже в її економіці значну роль відіграють такі матеріаломісткі галузі, як чорна металургія, видобувна промисловість, сільське господарство.

IV. Вивчення нового матеріалу

- *Які види транспорту розвинені в Україні?*

Учні відповідають, вчитель відтворює схему на дошці

<https://www.emaze.com/@AQTFRCRFR/-->

Транспорт – вид економічної діяльності, який забезпечує виробничі і невиробничі потреби національної економіки та населення країни в усіх видах перевезення.

За функціональними особливостями транспорт поділяється на пасажирський і вантажний. Пасажирський транспорт є галуззю невиробничої сфери, вантажний транспорт – галузь виробничої інфраструктури. Розглянемо основні особливості транспортної мережі України. Транспорт є однією з умов функціонування самого виробництва, де він здійснює доставку сировини, паливно-енергетичних ресурсів, устаткування, а з іншого – доставляє готову продукцію до споживача. Тому транспорт впливає на виробництво готової продукції, на її собівартість, і на ціну. Деякі види транспорту не функціонують ізольовано. Виконують спільну функцію із забезпечення господарського

комплексу вантажним та пасажирськими перевезеннями, деякі види транспорту формують між собою тісні взаємозв'язки.

Робота з словником.

Транспортна система – це територіальне поєднання шляхів сполучення пов'язаних між собою з метою задоволення потреб населення і держави в перевезеннях пасажирів і вантажів. Вона містить у собі транспортні пункти, транспортні вузли і транспортні магістралі.

Транспортний вузол – це населений пункт, у якому сходяться кілька видів транспорту і здійснюється обмін вантажами між ними. Херсон, Київ, Одеса, Миколаїв.

Транспортна магістраль – це найбільші транспортні шляхи, що мають державне чи міжнародне значення.

Робота різних видів транспорту характеризується певними показниками:

Вантажообіг – показник обсягу роботи транспорту з перевезення вантажів, що обчислюється як добуток кількості перевезених вантажів на відстань певного перевезення ($m \cdot km$).

Пасажирообіг – показник обсягу пасажирських перевезень транспортом (добуток кількості пасажирів на відстань)

Вантажонапруженість – показник інтенсивності використання шляхів сполучення (вантажобіг на 1 км)

Україна характеризується досить густою транспортною мережею і високим рівнем розвитку основних видів транспорту.

Познайомитися із основними характеристиками різних видів транспорту нам допоможуть учні, які отримали випереджальні завдання.

Учень 1 – залізничний

Учень 2 – автомобільний

Учень 3 – трубопровідний

Учень 4 – повітряний

Учень 5 – морський і річковий

Розповідь вчителя

Важливим показником розвитку автотранспорту є кількість показників на тисячу жителів. Найбільший показник у Монако - 908, у США – 802, у

Німеччині – 534. Стрімко розвивається електронний транспорт, що є зручним для легкого доступу у будь-який куточок світу.

Переваги електронного транспорту:

- Швидка передача
- Велика напруга передач
- Три види передачі: наземні, підземні, підводні
- Задіяна невелика кількість людей

Розглядаючи різні види транспорту ми акцентували увагу на економічній доцільності транспортної системи, її позитивному впливі на розвиток господарства.

Запитання до учнів.

А чи є негативна сторона стрімкого розвитку транспорту?

V. Узагальнення знань

Україна знаходиться у вигідному транспортно-географічному положенні. Через її територію проходять важливі трубопроводи, авіалінії, міжнародні транспортні коридори. Українська ГТС за величиною транзиту – найбільша у світі.

Запитання для закріплення знань.

Спочатку пропонується учням самим задавати питання іншим учням по вивченому матеріалу.

1. Зіставте роль залізничного і автомобільного транспорту.
2. Назвіть авіакомпанії України.
3. Назвіть 5 аеропортів України.
4. Назвіть найбільші судноплавні річки світу.

Робота з контурною картою

Позначити на контурній карті найбільші аеропорти та трубопроводи світу.

VI. Підсумок уроку.

Оцінювання діяльності учнів

VII. Домашнє завдання

- Опрацювати параграф підручника 37.

ДОДАТОК

Учень 1 – залізничний

Залізничний транспорт є найрозвинутішим в Україні.

Перевагами цього виду транспорту є велика розгалуженість та низькі тарифи. Пропускна спроможність залізничної мережі значно перевищує поточні обсяги руху. Важливість залізничного транспорту в системі транспортних комунікацій України посилюється і тим, що через територію держави пролягають основні транспортні транс'європейські коридори: Схід — Захід, Балтика — Чорне море. Залізницею здійснюється 46% від загальних перевезень, але закордонних перевезень — лише 14%. Зокрема, транс'європейська залізнична магістраль, що бере початок в Берліні, перетинає Україну за маршрутом Мостиська — Львів — Київ і йде далі до Москви. Вона ж на території Польщі перетинається з швидкісними магістралями та створює можливість швидкісного залізничного сполучення практично між усіма державами Європи.

Залізничний транспорт — одна з найбільш важливих галузей народного господарства України. Він забезпечує виробничі і невиробничі потреби матеріального виробництва, невиробничої сфери, а також населення в усіх видах перевезень.

За функціональними особливостями залізничний транспорт поділяється на вантажний та пасажирський. Це зв'язано з тим, що транспорт виступає необхідною передумовою функціонування як матеріального виробництва, так і сфери обслуговування, в тому числі пасажирських перевезень.

Учень 2 – автомобільний

Автомобільний транспорт є однією з найважливіших сфер підприємницької діяльності, оскільки у процесі господарювання кожна фірма потребує перевезення матеріалів, сировини, готової продукції, при цьому вони використовують власний автотранспорт або користуються послугами автотранспортних підприємств. Автомобільний транспорт відіграє важливу роль в соціально-економічному розвитку країни. На сьогодні більш як 100 тис. автомобільних перевізників надають послуги з перевезення 52 % пасажирів та 64 % вантажів.

Автомобільний транспорт у цілому задовольняє потреби національної економіки та населення у перевезеннях, однак структура парку автобусів та вантажних автомобілів є недосконалою, більшість транспортних засобів за своєю конструкцією, пасажиромісткістю, вантажністю, типами кузова, класом комфортності, видами та питомими витратами палива, екологічними показниками не відповідають сучасним вимогам. Цей вид характеризується наявністю шляхів із твердим покриттям, станом і розміщенням рухомого складу. Він більш розвинений там, де є розгалужена мережа шосейних шляхів і численний автомобільний парк. Це, насамперед, США, Японія, країни Західної Європи. Загалом на земній кулі понад 500 млн.автомобілів. Біля 80 % всіх автомобілів зосереджено в економічно розвинутих країнах. Необхідною умовою розвитку автотранспорту є сучасні автошляхи. Найрозвиненішу мережу автошляхів мають ті країни, де розміщено значну частину автопарку світу: США, Західна Європа, Японія, Канада. Там споруджуються автобани — багатосмужні магістралі з високою пропускною здатністю. У країнах, що розвиваються, більше половини автошляхів — без твердого покриття, тому вони використовуються сезонно.

Учень 3 – трубопровідний

Цей вид транспорту є найбільш економічним і ефективним для транспортування рідкого палива, пального і технологічного газу, хімічних продуктів. Його особливостями є відсутність рухомого складу, а звідси і порожніх пробігів, постійний режим роботи незалежно від стану погоди та кліматичних умов, простота в експлуатації та режимі управління перевезеннями. Його розвиток обумовлений розвитком в Україні нафтової, нафтопереробної і газової промисловості. За останні десятиліття трубопровідний транспорт розвивався найбільш швидкими темпами. Початок розвитку трубопровідного

транспорту припадає на 20-ті роки, коли в Прикарпатті було побудовано перший в Україні газопровід Дашава — Стрий — Дрогобич (1924 р.).

Нафтопровідний транспорт України включає в себе 12 основних нафтопроводів. Мережа нафтопроводів менш густа. Місцеві нафтопроводи короткі, ними перекачується нафта від місць видобутку до нафтопереробних заводів у Кременчуці, Дрогобичі, Надвірній. У 2001 р. завершено будівництво нафтопроводу Одеса — Броди, по якому в Україну і Європу надходитиме каспійська нафта.

Учень 4 – повітряний

Повітряний транспорт – вид транспортних комунікацій транспорту, де у якості транспортного засобу для перевезення пасажирів, пошти і вантажів використовуються транспортні засоби або важчі за повітря (повітряні судна авіації — літаки, вертольоти, гелікоптери та ін.)

Літаками в Україні перевозять переважно пасажирів. За середньою відстанню перевезення одного пасажирів повітряний транспорт в Україні посідає перше місце і перевищує залізничний транспорт більш, як у 10 разів.

Діють повітряні лінії до Франкфурта, Парижа, Торонто, Нью-Йорка, Лондона, Тель-Авіва. Розширюються зв'язки з країнами Близького Сходу, Росією, Китаєм. Найбільша кількість рейсів (більше 300 на тиждень) здійснюється до Москви.

Найбільші міста України мають по два аеропорти: в Києві — це «Бориспіль» і «Київ (Жуляни)», в Сімферополі — «Сімферопільський» і «Заводський». Найбільший аеропорт країни знаходиться у Борисполі під Києвом. До числа найбільших також відноситься міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького

Пасажирським перевезенням в Україні характерна сезонність. Основний пасажиропотік припадає на літо.

Учень 5 – морський і річковий

Морський транспорт слугує для зовнішньо-економічних зв'язків. Найважливішими морськими портами є Одеса, Ізмаїл, Іллічівськ, Херсон, Миколаїв, Севастополь, Ялта, Феодосія, Керч та ін. Великі портові міста на берегах Азовського моря — Маріуполь, Бердянськ тощо. Через порти Чорного й Азовського морів здійснюються зовнішньоекономічні зв'язки країни. Основними експортними вантажами є кам'яне вугілля, залізна руда, кокс, чорні

метали, ліс, цукор, хімічні продукти тощо; імпорними — машини, устаткування мінерально-сировинні ресурси та ін.

Оснoву морського транспорту України становлять Чорноморське (ЧМП), Азовське (АМП) та Українсько-Дунайське (УДП) пароплавства, що володіють транспортним флотом сумарною вантажністю 5,2 млн. тонн і пасажирським флотом на 9,9 тисяч місць. На території України розташовані 18 портів, до них належать 175 перевантажувальних комплексів, 8 судноремонтних заводів. Із загального обсягу вивезення вантажів на частку мінеральних будівельних матеріалів припадає 20 %, руди — 10 %, зерна та продуктів помелу його — 14, нафти і нафтопродуктів — 3,5, вугілля — 5%. Протягом віків і навіть десятиліть змінювалися світові лідери морських перевезень. Щоправда, у підходах до їх визначення є певні умовності. З одного боку, можна визначити лідерів серед реальних власників морських суден та товарів, які транспортуються водними видами транспорту. З іншого — можна брати до уваги "фактор прапору", країну формальної належності суден, судноплавних компаній.

Реальними лідерами міжнародних морських перевезень є традиційні економічні лідери сучасності — США, Японія, Німеччина, Велика Британія. Традиції мореплавців-вікінгів підтримує і сучасна Норвегія. Великі морські транспортні потужності контролюють французькі компанії.

Річковий флот України здійснює як внутрішні, так і міжнародні перевезення. "Шляхами сполучень" є судноплавні річки, завдяки яким здійснюється як дешеве транспортування між економічними об'єктами всередині країни, так і сполучення з центрально- та західноєвропейськими містами, зокрема з використанням вітчизняних транспортних потужностей Дунайського річкового пароплавства.